

ŠIAULIŲ „JUVENTOS“ PROGIMNAZIJA

INFORMACINĖ ATMINTINĖ TĖVAMS PADEDANT VAIKAMS MOKYTIS GARSĄ T

Bendra informacija

Garsų tarimo mokymas vyksta tam tikru nuoseklumu. Iš pradžių vaikas mokomas taisyklingai išstarti atskirą garsą, vėliau garsas įtvirtinamas skiemenyse, žodžiuose ir sakiniuose. Paskutinis etapas – įtvirtinti garsą kasdienėje kalboje ir išmokyti jį atskirti nuo panašiai skambančių garsų. Svarbu lavinti ir foneminę vaiko klausą, t. y. gebėjimą išgirsti nurodytą garsą skiemenyse, žodžiuose ir sakiniuose.

Garso T tarimas

Tariant garsą T liežuvio galiukas prisispaudžia prie viršutinių dantų alveolių, o iškvepiamo oro srovė tą uždaramą išsprogdina. Garsas T gali būti ir minkštas. Tariant minkštąjį garsą T, liežuvio nugarėlė pakyla prie kietojo gomurio ir liečia jo pakraščius, o liežuvio galiukas pasislenka į priekį.

Parengiamieji pratimai

- Mokyti įkvėpti ir iškvėpti orą tyliai, ir su balsu.
- Tai pašnibždom, tai garsiai tarti balsius. Tariant vieną ranką vaikas turi laikyti prie savo kaklo, o kitą – prie suaugusiojo, kad galėtų pamėgdžioti tarimą ir pajustų skirtingą balso klosčių veiklą.
- Ugdyti girdimąjį suvokimą, mokant skirti skardžius priebalsius nuo duslių.
- Vibracijai sustiprinti galima pirštais pavirpinti kaklą gerklų srityje.
- Parodyti, kaip susidaro balsingą oro srovė iki jai ateinant į burnos ertmę ir išsprogdinant susidariusią uždaramą (suaugusiam pirštais liesti kaklą ir demonstruoti balsingos oro srovės atėjimą į gerklas iki sprogo).

Garsų T, T' tarimo mokymas

- Lengviausiai išmokyti tarti garsą T, iškišant liežuvį tarp dantų ir tariant – P – P – P - P. Atitraukus lūpas nuo dantų, pasigirsta – T – T – T. Jei nesiseka – lūpas atitraukti su pirštais.
- Tarpdantinis T garsas nesunkiai pakeičiamas taisyklingu T, pakėlus liežuvį prie viršutinių dantų alveolių.
- Tartį P – P – P – iškišus liežuvį tarp dantų ir staigiai jį įtraukti į burną, prie viršutinių dantų alveolių. Pasigirsta - PT.
- Tartį garsą S ir rodomuoju pirštu pakelti liežuvio galiuką aukštyn. Staigiai atitraukus, pasigirsta garsas – T.
- Garsą T, keičiant garsu K, tariama – K, K, K, iškišus liežuvį toli į priekį. Burna turi būti nežymiai pražiota, kad viršutiniai dantys liestų liežuvio nugarėlę. Pamažu liežuvį įtraukiant į burną, pasigirsta – T – T- T.

- Vietoj garso T, kurį laiką galima tarti į T panašų pliukšiantį garsą, staigiai pražiojant, tačiau taip tariama tik tol, kol vaikas išmoksta laikyti liežuvį reikiamoje padėtyje.
- Tyliai tariama **a**, po to garsiai, staigiai **a**. Analogiškai o-o, u-u, fa-va, sa-za, ša-ža, pa-ba, ta-da.
- Naudingos ir tokios pratybos, kai, tyliai tariant garsų junginius, paskutinis skiemuo su mokomuoju garsu ištariamas labai garsiai:

ba ba ba – **ba**
 ba ba ba – **va**
 ba ba ba – **za**
 ba ba ba – **ža**
 ba ba ba – **da**
 ba ba ba – **ta**

Garso T įtvirtinimas skiemenyse

Kai vaikas išmoksta taisyklingai ištarti garsą T, pereiname prie jo mokymo skiemenyse. Pabrėždami tariamą garsą T, lėtai tarkite skiemenis (vaikas juos kartoja). Atlikite tai keletą kartų, skatindami vaiką pajusti liežuvio padėtį.

Ta to tu tū
 Te tē ti ty
 Tai tau tuo tui
 Sta stos stu stai stau
 Tai tau tuo tei
 Tva tra tro try

Jei vaikas lengvai ištaria garsą T skiemenyse, **pereikite prie žodžių mokymosi**. Pabrėžkite tariamą garsą T, stebėkite liežuvio padėtį. Paaiškinkite nežinomų žodžių reikšmes.

Ta- tarė, tarpas, talka, tarka, takas, tankas, tankus, taškas, tašo, tavo, Tadas ...

Tu, tū- tupi, turi, tulpė, turtas, tunka, tušas...

Tr- tranas, trapas, traška, troško, troba, trys, trupa, trunka, trūksta, traukinys...

To- toli, Tomas, tobulas...

Te, tē-- tepa, tetos, teka, tekinas, tempia, tešla, tepalas, telpa, tėtis ...

Ti, ty- tiki, tikti, tikseti, tilvikas, tildė, tirpo, tikrinti, tinka, tilpo, tylu, tykosiu ...

Tie-, tai- tiekia, tiesiai, taiko, taika ...

Sta, stu-, stū - stalas, staltiesė, stovi, stumia, staigiai, stūmė, stumia ...

Garso T įtvirtinimas sakiniuose

Taisosi it meška riešutauti. Sveikata turtus sukrauna. Taisyk žodžiui vietą kaip svečiui patalą. Ir vilkas sotus, ir ožka sveika. Kas kas, tas ir les. Koks artojas, toks ir arklas. Kol javai ant lauko, nesakyk, kad tavo. Kas savo kalbą niekina, kitos neišmoks. Ieško kaip aklas adatos. Kaip moku, taip šoku. Kiek mokėsi, tiek turėsi. Kol saulė patekės, rasa ir akis išės. Svetima duona karti. Kas nemoka skaityti, tam negelbsti ir akiniai. Ir ten kepti karveliai nelekia į burną. Katę maiše pirkęs, nesidžiaugsi. Svetimos akys didelės. Kiek atrieksi, tiek ir valgysi. Darbymetyje ir akmuo kruta. Devynis kartus atmatuok, dešimtą pjauk. Tinginys du kartus dirba. Melas duris atidaro, bet akis uždaro.

Garso T įtvirtinimas eilėraščiuose, pasakose

Turiu daug kaltukų –
 Baltų ir tvirtų.

Kaltukai tie bijo.
Kietų riešutų.
Valau juos kasvakar.

Šveičiau juos kas rytą.
Bet vienas
Kaltukas – perliukas
Iškrito.... (Dantys)

Tū! Tu – tū!
Stoty sušuko
Ir laukais,
Miškais nurūko...

Visa virtinė
Namukų
Nuriedėjo
Ant ratukų (Traukinys)

Pomidoras
Vai, koks storas,
Vai, koks storas
Raudonskruostis
Pomidoras!

Jam saulutė
Veidus dažė,
O lietutis
Gerti nešė.

Pasaka apie raidę T

Stebuklinga garsų pilis buvo apsupta aukšta tvora. Ji akylai saugojo pilį. Tvorą aukšta, ją perkopti sunku. Niekas to nė nebandė padaryti. Pilies kieme, nuo pat tvirtų durų, vinguriuoja takelis. O kas dabar gali įvykti, kaip manote? Ogi tik virst tvirtosios pilies durys ir tyliai, tyliai pro jas ištipena garsas... garsas **T**! Striksi **T** takeliu ir tyliai šypsosi: kažin, ar pavyks jam vienam atverti tvirtus tvoros vartus? Pritipena garsas **T** prie jų, atšauna sunkią sklendę, o vartai tik virst... ir atsidaro! Tyliai tyliai garsas **T** iškiša nosytę pro vartus ir apsidairo. O kaip jis nustemba, kai pamato nuo vartų besiraitantį dar vieną taką. Labai panašų į takelį pilies kieme, tik daug platesnį ir ilgesnį.

Garsas **T** tikrai labai tylus ir ramus. Jis nedrįsta keliauti už pilies vartų. Tačiau jam labai knieti sužinoti, koks yra tas didysis takas, kur jis veda. Stovi garsas **T** atsirėmęs į tvorą ir galvoja, kaip čia sužinoti didžiojo tako paslaptį? Staiga jam šauna mintis: reikia užsikabaroti ant pilies tvoros ir iš aukštai pažiūrėti į didįjį taką.

Kaip taręs, garsas **T** taip ir padaro – lipa, lipa tvora, kol pasiekia jos viršų. Ir ką išvysta garsas **T**? Į ką panašus didysis takas, kurį taip svajojo pamatyti? Į raidę **T**! Taip garsas **T** atrado savąją raidę! Piešinyje paryškinamas takas – panašus į raidę **T**; pilies tvora taip pat gali būti panaši į **T** ir **t** raides.

Parengė Šiaulių „Juventos“ progimnazijos logopedė Rasa Kasparienė pagal:

Andrijanova A., Vilkienė S. Garsų tarimas. Kaunas, 1990;

Vilkienė S., Novogrodskienė, Verpečinskienė. Garsų tarimo mokymas. Klaipėda, 2014.